

Uchwała z dnia 17 maja 2007 r., III CZP 43/07

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

Sędzia SN Iwona Koper (sprawozdawca)

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Joanny Marty L. przeciwko Andrzejowi L. o rozwód, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 17 maja 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku postanowieniem z dnia 5 marca 2007 r.:

"Czy strona, wnosząca apelację, w której domaga się ustalenia obowiązku ponoszenia kosztów wychowania i utrzymania małoletniego dziecka na wyższym niż ustalony w orzeczeniu poziomie, w sytuacji niezaskarżenia wyroku rozwiązującego małżeństwo przez rozwód, ma obowiązek uiszczenia opłaty przewidzianej art. 26 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398-), czy też jest zwolniona od opłaty na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 2 powyżej przywoływanej ustawy?"

podjął uchwałę:

Nie ma obowiązku uiszczenia opłaty od apelacji małżonek, który zaskarża wyrok orzekający rozwód jedynie w części rozstrzygającej o kosztach utrzymania i wychowania małoletniego dziecka, domagając się podwyższenia zasądzonej kwoty (art. 96 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.).

Uzasadnienie

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu zażalenia powódki Joanny L. na postanowienie Sądu Okręgowego, zaskarżone przez nią w części oddalającej wniosek o zwolnienie od opłaty od apelacji.

Wyrokiem z dnia 15 stycznia 2007 r. orzekającym rozwód małżeństwa powódki z pozwanym Andrzejem L. z winy pozwanego Sąd Okręgowy zobowiązał obydwójce rodziców do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletniej córki i ustalił udział w nich ojca na kwotę 350 zł miesięcznie, płatną do rąk powódki sprawującej osobistą pieczę nad małoletnią. Ponadto oddalił powództwo w części dotyczącej alimentów na rzecz powódki.

Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość, czy powódka, wnosząc apelację, w której domaga się ustalenia obowiązku ponoszenia przez pozwanego kosztów utrzymania i wychowania małoletniej córki w wyższej kwocie niż ustalona w wyroku, jest zobowiązana do uiszczenia opłaty stałej przewidzianej od pozwu w sprawie o rozwód, czy też jest zwolniona od opłaty na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398ze zm. – dalej: "u.k.s.c."). (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sprawa o rozwód jest w ujęciu przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego sprawą, w której nie chodzi wyłącznie o rozwiązanie małżeństwa, lecz sprawą, w której sąd rozstrzyga także o całości spraw rodziny. Takie ukształtowanie sprawy o rozwód realizuje przyjęte przez ustawodawcę założenie określane jako „zasada integralności wyroku rozwodowego” (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 października 1970 r., III CZP 6/70, OSNCP 1971, nr 7-8, poz. 117). Rozstrzygnięcia wyroku orzekającego rozwód pozostają w ścisłej łączności, która powoduje, że stanowią one nierozzerwalną całość. W związku z tym, mimo zaskarżenia tylko niektórych rozstrzygnięć – innych niż rozwiązanie małżeństwa – pozostałe, niezaskarżone rozstrzygnięcia, nie mogą się uprawomocnić.

Zasada integralności wyroku rozwodowego nie ma jednak charakteru absolutnego. Po rozszerzeniu kognicji sądu przez ustawę z dnia 19 grudnia 1975 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. Nr 45, poz. 234), która objęła także orzekanie o sposobie korzystania ze wspólnie zajmowanego przez małżonków mieszkania oraz o podziale majątku wspólnego, w orzecznictwie zgodnie przyjęty został pogląd, że zaskarżenie wyroku rozwodowego jedynie w części dotyczącej wspólnego mieszkania oraz podziału wspólnego majątku nie oznacza zaskarżenia wyroku rozwodowego w całości (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1976 r., III CZP 54/76, OSNCP 1977, nr 7, poz. 109 oraz uchwała pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 13 stycznia 1978 r., III CZP 30/77,

OSNCP 1978, nr 3, poz. 39). Z drugiej strony wyróżniano części orzeczenia rozwodu – orzeczenie o rozwiązaniu małżeństwa oraz o winie małżonków – co do których bez wątpienia obowiązuje zasada integralności wyroku rozwodowego (uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 12 października 1970 r., III CZP 6/70, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2005 r., V CZ 59/05, nie publ., oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 468/98, OSP 2000, nr 7-8, poz. 117).

Odnosnie do rozstrzygnięcia o kosztach utrzymania i wychowania dzieci Sąd Najwyższy początkowo stał na stanowisku obowiązywania zasady także w tym przypadku (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 5 stycznia 1953 r., C 688/51, OSN 1954, nr 2, poz. 26, uzasadnienie uchwały z dnia 11 września 1992 r., III CZP 107/92, OSNCP 1993, nr 5, poz. 73, oraz uchwała z dnia 30 września 1961 r., 4 CO 13/61, OSNCP 1963, nr 1, poz. 2). W nowszym orzecznictwie dominuje jednak pogląd przeciwny, zainicjowany postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1999 r., III CKN 124/99 (OSNC 1999, nr 10, poz. 182), który Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela (por. również postanowienia z dnia 28 czerwca 2001 r., I CZ 89/01, nie publ., oraz z dnia 13 października 2004 r., I CZ 11/04, nie publ.).

Można sformułować wniosek, że zasada integralności wyroku rozwodowego ma pełne zastosowanie do roszczeń procesowych o charakterze osobistym, które nie mogą być dochodzone w innym postępowaniu niż postępowanie odrębne w sprawie o rozwód (np. roszczenie o orzekanie lub zaniechanie orzekania o winie). W przypadku roszczeń majątkowych dotyczących podziału majątku wspólnego, eksmisji lub podwyższenia alimentów na rzecz wspólnych małoletnich dzieci zasada integralności wyroku rozwodowego nie obowiązuje. We wszystkich tych przypadkach istnieje możliwość dochodzenia roszczeń w innym postępowaniu, nie można zatem twierdzić, że stanowią one integralną część wyroku rozwodowego. Włączenie wymienionych spraw do kognicji sądu orzekającego w sprawie o rozwód podyktowane jest względami ekonomiki procesowej. (...)

Do rozważenia pozostaje, czy małżonek wnoszący apelację od wyroku rozwodowego jedynie w części dotyczącej kosztów utrzymania i wychowania dziecka jest stroną dochodzącą roszczeń alimentacyjnych w rozumieniu art. 96 ust.1 pkt 2 u.k.s.c., niemającą obowiązku uiszczania kosztów sądowych. (...)

Od pozwu o rozwód, a także od apelacji w sprawie o rozwód pobierana jest opłata stała w kwocie 600 zł (art. 26 i 3 ust. 1 pkt 2 u.k.s.c.). Żądanie rozwodu stanowi obligatoryjną część pozwu. Uprawnienie do żądania rozwiązania małżeństwa przez rozwód przysługuje wyłącznie małżonkowi. W pozwie rozwodowym małżonek nie dochodzi roszczenia alimentacyjnego na rzecz małoletniego dziecka. Na podstawie art. 58 § 1 k.r.o. sąd orzeka z urzędu w jakiej wysokości każdy z małżonków obowiązany jest do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Także w razie pominięcia w pozwie żądania w tym przedmiocie sąd rozstrzygnie o nim z urzędu. (...)

W przypadku apelacji od wyroku rozwodowego, która jest ograniczona do orzeczenia o kosztach utrzymania i wychowania dziecka, przedmiotem sprawy nie jest rozwód, gdyż strona nie kwestionuje przesłanek rozwodowych, a oderwane od nich roszczenie objęte zaskarżeniem jest roszczeniem samodzielnym, które może być dochodzone także odrębnie. Bez znaczenia dla przedmiotowego zwolnienia od kosztów sądowych, na podstawie art. 96 ust. 1 pkt 2 jest w tej sytuacji kognicja przysługująca sądowi drugiej instancji w sprawie rozwodowej, obejmująca zawsze badanie przesłanek rozwodu określonych w art. 56 k.r.o.

Użyta w art. 96 ust. 1 pkt 2 u.k.s.c. forma liczby mnogiej, przy braku jakiegokolwiek rozróżnienia wymienianych tam „roszczeń alimentacyjnych”, pozwala przyjąć, że chodzi w nim o wszystkie sytuacje, w których dochodzenie tego roszczenia jest możliwe. Zawarte w nim zwolnienie nie ogranicza się więc jedynie do dochodzenia roszczeń alimentacyjnych w samodzielnym postępowaniu, w których zostaje wniesiony pozew o alimenty lub ich podwyższenie. Przyznanie przez ustawę zwolnienia stronie „dochodzącej roszczeń” oznacza, że roszczenie alimentacyjne powinno być samodzielnym roszczeniem, które nie może być łączone z innymi roszczeniami. (...)

Za przyjętą wykładnią art. 96 ust. 1 pkt u.k.s.c. przemawia także ogólny cel zawartego w nim unormowania, który stanowi ułatwienie dochodzenia roszczeń alimentacyjnych. Nie budzi wątpliwości, że zwolnienie zawarte w tym przepisie dotyczy żądania roszczeń alimentacyjnych wobec współmałżonka, tym bardziej więc powinno ono obejmować dochodzenie roszczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się znaczenie ochrony dobra dziecka jako naczelnej zasady wykładni przepisów prawa rodzinnego (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1998 r., II CKN 855/97,

OSNC 1998, nr 9, poz. 142, i z dnia 7 lipca 2000 r., III CKN 796/00, "Biuletyn SN" 2000, nr 10, s. 13, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2000 r., V CKN 1237/00, nie publ.). Zasada ta powinna znaleźć zastosowanie w omawianym przypadku.

Z tych względów orzeczono, jak w uchwale.